

Список літератури:

1. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? / И.Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1994. – С. 25.
2. Теория финансов : [учеб. пособ.] / [Н.Е. Заяц, М.К. Фисенко, Т.Е. Бондарь] ; 2-е изд., стереотип. – Минск : Высшая школа, 1998. – С. 142.
3. Ковалев В.В. Финансовый анализ / В.В. Ковалев. – М. : Финансы и статистика, 2000. – С. 50.
4. Родионова В.М. Финансы / В.М. Родионова. – М. : Финансы и статистика, 1993. – С. 12.
5. Статистичний щорічник України за 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.
6. Агрострахування по-українськи: чи запропонують аграріям гідний механізм страхування ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/agrostrahuvanna-po-ukrainski-ci-zaproponuut-agrariam-gidnij-mehanizm-strahuvanna-rizikiv>.
7. Жидяк О.Р. Вдосконалення системи оподаткування підприємницьких структур аграрної сфери / О.Р. Жидяк // Ефективна економіка. – 2013. – № 6.
8. АПК загального режиму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://golosukraine.com/publication/ekonomika/parent/43772-apk-zagalnogo-rezhimu/#.VgkANk2heM8>.

Гмыря В. П.

Черкасский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ РИНК АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Резюме

Рассмотрен финансовый механизм формирования рынка аграрной продукции в Украине. Выявлены основные составляющие финансового механизма, которые влияют на деятельность аграрных производителей, их современное состояние и проблемы существования. Обоснована целесообразность создания финансовых институтов развития рынка аграрной продукции в Украине путем выделения специальных институтов кредитования аграрных производителей.

Ключевые слова: кредит, рынок, аграрная продукция, налогообложение, инвестирование.

Гмыря В. Р.

Cherkassy Institute of Banking
Banking University of the National Bank of Ukraine

FINANCIAL MECHANISM OF FORMATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS MARKET UKRAINE

Summary

Financial mechanism of formation the agricultural production market in Ukraine was reviewed in the article. A main ingredient of financial mechanism which influences on agricultural manufactures activity, its current situation and problems of existing was detected. The reason of creation financial institutions for agricultural market development was explained by marking special institutions of marking loans for agricultural manufactures.

Keywords: credit, market, agricultural products, taxation and investment.

УДК 336.76.330.392

Труш І. Є.

Львівський національний університет імені Івана Франка

МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОГО ВПЛИВУ КРЕДИТУ НА РОЗВИТОК РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Досліджено механізм ефективного впливу кредиту на розвиток ринкової економіки України. Визначено кредит як важливий важіль розвитку виробництва і прибутковості капіталу. Проаналізовано основні проблеми банківського сектору України протягом звітнього року.

Ключові слова: банківський кредит, економічне зростання, грошово-кредитна політика, кредитний ризик, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми. Важлива роль у реформуванні економіки України та відродженні національного виробництва відводиться кредиту. Кінцевим підсумком кредитування має стати розвиток і підвищення ефективності національної економіки, тому в сучасних умовах інтерес та потреба вивчення динамічного розвитку кредитних відносин значно посилюються.

Поступовий перехід від адміністративних до ринкових механізмів управління соціально-еко-

номічними процесами в Україні потребує диверсифікації форм та інструментів фінансування соціально-економічних процесів, що передбачає, поряд із прямим бюджетним фінансуванням, широкий розвиток механізмів боргового фінансування на кредитній основі. Це, у свою чергу, передбачає необхідність наукового обґрунтування значення кредиту як дієвого інструменту фінансового стимулювання соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, які стосуються ефективного впливу кредиту на розвиток ринкової економіки, висвітлено у працях Б. Едвардса, Ж. Матука, Е. Ріда, П. Роуза, М. Шульте, К.-Д. Якоба, В. Захарова, А. Казімагомедова, О. Лаврушина, Г. Панової, В. Лагутіна, А. Мороза, М. Савлука, О. Боднара, А. Базилевича та ін.

Мета статті полягає у дослідженні механізму ефективного впливу кредиту на розвиток ринкової економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури стосовно теорії кредиту засвідчує, що однією з перших наукових праць, у якій розглядалось важливе значення кредиту в забезпеченні соціально-економічного розвитку, є «Теорія кредиту» М.Х. Бунге [1]. Вчений, розглядаючи економічне значення кредиту, наголошував, що кредит впливає на багатство, добробут і працю таким чином:

- по-перше, шляхом розподілу продуктивних сил, особливо капіталів;
- по-друге, примножуючи капітали та збільшуючи доходи;
- по-третє, замінюючи монету і гроші кредитними обіговими знаками.

Виходячи з вищенаведених позицій, варто наголосити на великому соціально-економічному значенні кредиту, а кредитні інститути розглядати не лише як установи, що мають велике комерційне, а й суспільне значення.

Слід зазначити, що подібні думки щодо значення кредиту як фінансового механізму, який стимулює соціально-економічний розвиток, більше ніж через півстоліття у праці «Теорія економічного розвитку» (1912 р.) висловлював і Й. Шумпетер [2]. Вчений зазначав, що саме кредит є ефективним фінансовим механізмом реалізації підприємцями нових комбінацій виробничих факторів і втілення інновацій, котрі, у свою чергу, забезпечують динамічні зміни в економіці та соціально-економічний прогрес.

Вже подальший розвиток фінансово-економічної науки засвідчує, що у другій половині ХХ ст. дослідження соціально-економічного значення кредиту розглядалось представниками різних економічних шкіл головним чином із позиції фінансових механізмів стимулювання економічного зростання, але не було предметом самостійного дослідження. Зокрема, представники кейнсіанства вбачали доцільність використання кредитних важелів у системі інструментів грошово-кредитної політики, яка спрямована на стимулювання сукупного попиту, забезпечення антициклічного регулювання та економічного зростання в цілому. У свою чергу, неокласики, а особливо монетаристи, розглядали грошово-кредитну політику як єдиний інструмент державного регулювання економіки, що через стан грошового ринку та умови надання кредитів забезпечує макроекономічну стабільність та економічне зростання.

Своєю чергою, неінституціоналісти також наголошували на важливому значенні інституційних передумов для соціально-економічного розвитку, що в комплексі з ефективним функціонуванням фінансово-кредитних інститутів сприяють сталому та збалансованому економічному зростанню [3].

В останні десятиліття (приблизно із середини 1990-х років) спостерігається значна активізація наукових робіт як аналітичного, так і емпіричного характеру, пов'язаних не лише з оцінкою впливу фінансової системи на економічне зростання, а й із дослідженням каналів та механізмів, завдяки яким цей вплив є значним. Причому теоретичні дослідження переважно базуються на методології неінституціоналізму, яка надає важливого зна-

чення інституціональній структурі фінансового ринку та механізмам фінансового посередництва, враховує асиметричність у розподілі інформації між кредитором і позичальником, а також враховує вплив юридичних, політичних та інших неекономічних чинників на розвиток фінансової системи. Як приклад, дослідження важливого значення фінансової системи та механізмів її впливу на соціально-економічний розвиток у напрямі неінституціоналізму є праця Дж. Стігліца і Б. Грінуолда «До нової парадигми в монетарній економіці» (2003 р.) [4]. У зазначеній праці автори акцентують увагу на кредиті як механізмі боргового фінансування, а також на ролі кредитних інститутів, головним чином банків, у забезпеченні ділової активності та соціально-економічного розвитку в цілому. У зв'язку із цим вчені звертають увагу на те, що в умовах ринкової економіки кредит стає домінуючим механізмом фінансування, у результаті чого кожний суб'єкт господарювання може бути одночасно не лише продавцем чи покупцем, а й кредитором, і позичальником, володіючи для цього відповідною інформацією. Однак якщо виникають труднощі з отриманням інформації та виникає бажання зменшити власні ризики, то об'єктивно виникає потреба у фінансових посередниках (передусім банках), які мають істотні ресурсні та інформаційні переваги у протидії ризикам, що супроводжують кредитні операції. Тому саме банки, на нашу думку, відіграють центральне значення в забезпеченні пропозиції кредиту та стимулюванні економічної активності.

Аналізуючи значення банків як фінансових посередників на кредитному ринку, Дж. Стігліц і Б. Грінуолд звертають увагу на те, що кредитний ринок не подібний до товарного, оскільки процентна ставка відображає не лише попит і пропозицію кредитних ресурсів, а й ризики, зумовлені різною здатністю позичальників повертати кредити, можливість їх банкрутства тощо. Відповідно, умови кредитування залежатимуть від можливостей банку щодо отримання достовірної інформації про кредитоспроможність позичальника, наявності різних засобів захисту від ризиків тощо. Очевидно, що різні банки в цьому зв'язку мають далеко не однакові можливості, а тому незалежно від кількості фірм на ринку, кредитному ринкові притаманна недосконала конкуренція. Також в умовах рецесії чи кризи інформаційні витрати і витрати, пов'язані з уникненням ризиків, зростають, що додатково призводить до зменшення банками можливостей пропонувати кредити. За таких умов виникає так зване раціонування кредиту, тобто ситуація на кредитному ринку, коли попит на кредити залишається незадоволеним у результаті зменшення його пропозиції банками. Така ситуація в умовах рецесії, очевидно, не сприяє виходу з кризи, а лише поглиблює її. Саме тому автори приходять до висновку, що «центр уваги монетарної політики слід перемістити з трансакційної функції грошей на роль монетарної політики в її впливі на пропозиції кредиту» [4].

Слід відзначити, що значення кредиту як механізму фінансування соціально-економічних процесів, що реалізується через різні канали фінансової системи, а саме банківський кредит, боргові цінні папери тощо, підтверджують і численні емпіричні дослідження, які проводилися вченими на прикладі різних країн світу та засвідчили позитивну кореляцію між розвитком фінансового сектору і соціально-економічним розвитком у цілому.

Зокрема, Р. Кінг і Р. Левайн [5] дослідили позитивний вплив банківської системи в забезпеченні інвестиційно-інноваційного розвитку еконо-

міки, підвищенні рівня фінансування дослідницьких та інноваційних проектів. Ми погоджуємося із думкою вчених, що банки часто встановлюють тісні довгострокові контакти з клієнтами-позичальниками, що істотно полегшує останнім процедуру отримання кредиту. Таким чином, знижуючи інформаційні та трансакційні витрати, банки сприяють розвиткові існуючих компаній, створенню нових і зростанню економічної активності в цілому. Водночас слід відзначити дослідження, які розглядають фондовий ринок як особливий вид фінансового контракту між позичальниками і кредиторами, що володіє певними перевагами порівняно з іншими механізмами кредитування. Так, наприклад, у моделі Н. Боуза [6] розвиток фондового ринку розглядається як динамічний процес, в якому беруть участь кредитори і позичальники. Тобто фірми можуть інвестувати ризиковані інвестиційні проекти за рахунок боргових контрактів (випуск облігацій) або за рахунок випуску акцій (фінансування через фондовий ринок). У зв'язку з тим, що фірми-позичальники володіють різними підприємницькими здібностями, то, відповідно, існують і ризики неповернення кредиту для кредитора. З цих міркувань в умовах інформаційної асиметрії за відсутності фондового ринку кредитори скорочували б обсяг кредитів. Однак розвиток фондового ринку дозволяє держателям акцій у будь-який момент від них позбавитися шляхом їх продажу, що зменшує ризик неповернення коштів. За таких умов кредитори частіше надають вільні ресурси для інвестування, що прискорює економічне зростання [7].

Слід зазначити, що світова фінансово-економічна криза спричинила певну перерву в дослідженнях, які стосуються позитивного впливу кредитного та інших фінансових механізмів на соціально-економічний розвиток. Однак, як справедливо відзначив Р. Левайн [8], фінансові кризи, причому навіть повторювані, не повинні поставити під сумнів тісний зв'язок між розвитком фінансової системи і соціально-економічним розвитком у цілому. На думку вченого, необхідно осмислити уроки глобальної фінансової кризи і провести системні реформи у фінансовій сфері, які повинні стосуватися двох ключових аспектів:

1) повернення до ринкових механізмів функціонування фінансових ринків (зникнення фінансових установ, які запроваджують високоризиковані стратегії);

2) удосконалення стандартів регулювання і нагляду за наданням фінансових послуг та зміцнення на цій основі національних фінансових систем і глобальної фінансово-економічної системи в цілому [8].

Оскільки ринкова трансформація національної економіки відкрила новий етап у розвитку кредитної справи, то у зв'язку з цим гостро постала проблема наукового осмислення нових явищ у сфері кредитування, розуміння їх змісту, природи і сутності, розробки ефективних схем і технологій кредитного процесу та їх використання на практиці.

Відзначимо, що кредит і кредитні відносини є невід'ємною складовою економічної системи України, а сфера кредитування безпосередньо пов'язана з потребами розвитку національного виробництва. Знаходячись у центрі сучасного грошово-фінансового господарства та обслуговуючи інтереси господарських суб'єктів, кредит опосередковує зв'язки між державою, банком, товаровиробниками і населенням. На сучасному етапі завдання відновлення виробничого призначення кредиту стає одним із першочергових, оскільки кредитні відносини мають сприяти подоланню економічної кризи

в Україні і забезпечувати прогресивний розвиток вітчизняного товарного виробництва.

Відзначимо і те, що кредит є важливою категорією ринкової економіки, яка відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства. Кредит завжди був і залишається важливим важелем у стимулюванні розвитку виробництва, оскільки за його допомогою прискорюється процес обігу капіталу як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Також опосередковуючи всі стадії відтворювального процесу, кредит сприяє досягненню вищої рентабельності виробництва і прибутковості капіталу.

Що стосується ролі і місця кредитних відносин у національній економіці, то вони залежать від стану самої економіки. Варто зауважити і те, що сучасний кредит і кредитні відносини в Україні носять перехідний характер і відображають кризовий стан вітчизняної економічної системи.

На сучасному етапі набувають розвитку кредитні відносини між банками та населенням. Населення кредитує банки через вклади в них, купівлю ощадних сертифікатів тощо. Водночас банки надають населенню споживчі кредити, серед яких значний обсяг мають кредити на придбання, будівництво житла, на поліпшення житлових умов та створення підсобного домашнього господарства, а також на невідкладні потреби. Проте у зв'язку із інфляцією у 2014 р. рівень кредитування населення різко знизився.

Дедалі важливішого значення набувають кредитні відносини між підприємствами, організаціями, господарюючими суб'єктами, з одного боку, та населенням – з іншого. Що стосується кредитних відносин між фізичними особами, то вони не дуже поширені, але, на нашу думку, їх не варто ігнорувати, оскільки недоліки у відносинах між банками і населенням можуть призвести до їх розвитку у спотвореному вигляді.

Кредит є обов'язковим атрибутом народного господарства. Роль кредиту характеризується результатами застосування для економіки в цілому і населення зокрема. Він впливає на процеси виробництва, реалізації і споживання продукції, а також на сферу грошового обороту.

Водночас слід мати на увазі те, що роль кредиту та сфера його застосування не є незмінними і стабільними. Із зміною економічних умов в країні відбувається і зміна ролі кредиту та сфери його застосування.

Важливо відзначити, що зміни в умовах розвитку економіки у зв'язку з переходом від адміністративно-командної до ринкової економіки також посилюють роль комерційного та іпотечних кредитів. Це, в свою чергу, дає можливість застосовувати кредит як додаткове джерело капіталовкладень. Своєю чергою, збільшення і розвиток акціонерного капіталу викликали розширення кредитних операцій з цінними паперами, особливо кредитування під заставу цінних паперів.

Варто погодитись із думкою О. Давидова та І. Сала [9; 10] щодо напрямів, в яких зростає роль кредиту. До них вчені відносять:

- перерозподіл матеріальних ресурсів в інтересах виробництва і реалізації продукції за допомогою надання позик і залучення коштів юридичних і фізичних осіб;
- вплив на безперервність процесів відтворення через надання кредитів;
- участь у розширенні виробництва через видачу позикових коштів на поповнення основного капіталу та лізинговий кредит;
- економічне використання позичальниками власних і позичених коштів;

- прискорення споживачами отримання товарів, послуг за рахунок використання позикових коштів;
- регулювання випуску в обіг та вилучення з нього готівкових грошей на основі кредитних відносин і забезпечення безготівкового грошового обороту платіжними засобами.

Слід відзначити, що в сучасних умовах роль кредиту зростає також виходячи з того, що інфляція є постійним явищем в економіці.

Що стосується ефективності проведення кредитної політики, то вона визначається правильним вибором параметрів кредитних відносин, серед яких найважливішими є:

- величина позичкового відсотка;
- умови доступності позики для вітчизняних господарських суб'єктів;
- рівень кредитного ризику;
- термін надання позики тощо.

Отже, всі параметри кредитування повинні будуватися таким чином, щоб стимулювати кінцеві результати господарської діяльності товаровиробників.

В умовах тривалої економічної, особливо інвестиційної, кризи в Україні кредит відіграє значну роль у відновленні діяльності підприємств, які тривалий час простоювали, допомагає їм змінити асортимент продукції, або поліпшити її якість, зробити цю продукцію конкурентоспроможною на внутрішньому і світовому ринках.

Кредит відіграє важливу роль у розвитку реформованого сільського господарства України, сприяючи чим не тільки забезпеченню населення високоякісними продуктами харчування та промисловості сировиною, а й перетворенню нашої країни з багатощами чорноземами і сприятливим для ведення сільського господарства кліматом у великого експортера сільськогосподарської продукції. Значне місце у цих перетвореннях відводиться іпотечному кредиту [11].

Зазначимо і те, що в Україні у сучасних умовах актуальною є проблема реформування системи кредитування суб'єктів господарської діяльності. Насамперед йде мова про орієнтацію банківського сектора на першочергове кредитування пріоритетних у народногосподарському плані виробництв. Для виходу української економіки з кризи кредитні відносини мають бути підпорядковані пожевленню інвестиційної та інноваційної діяльності, фінансовому забезпеченню структурних перетворень та економічному зростанню.

Як негативну тенденцію, слід відмітити, що поки що вітчизняна кредитно-банківська система не виконує ролі прискорювача розвитку національної економіки. Недостатніми є власні кошти банків, а отже, й обсяги кредитування народного господарства. Негативний вплив на кредитну сферу здійснюють платіжна криза, дефіцит бюджету, різке зниження кредитоспроможності підприємств (фірм). По суті, відсутня практика надання кредитів під виробничі програми довгострокового характеру. Банки майже не залучають ресурсів на довгостроковій основі.

Відзначимо, що більшість проблем у діяльності вітчизняних комерційних банків у сучасних умовах пов'язано з проведенням ризикованої кредитної політики. Зовнішні умови функціонування економіки України в 2014 р. були несприятливими.

Україна пережила безпрецедентне поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз. Підґрунтям повномасштабної фінансової кризи 2014 р. стала економічна політика попередніх років, яка призвела до накопичення значних макро-економічних дисбалансів. Унаслідок штучного утримання фіксованого валютного курсу економіка України втрачала зовнішню конкурентоспромож-

ність, результатом чого стало зростання дефіциту платіжного балансу та скорочення золотовалютних резервів. Анексія Криму та ведення воєнних дій на сході країни разом із накопиченими дисбалансами суттєво порушили макрофінансову стабільність держави. Економічну активність упродовж 2014 р. стримували несприятлива кон'юнктура на зовнішніх ринках, зниження внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, розрив міжрегіональних зв'язків, скорочення державного фінансування, звуження кредитної активності тощо.

Отже, у 2014 р. відбулося погіршення показників майже усіх галузей економіки України. Як результат – реальний ВВП знизився за підсумками року на 6,8%. Номінальний ВВП у звітному періоді дорівнював 1 566,7 млрд. грн. і порівняно з 2013 р. збільшився на 6,9% [12].

Задля збереження довіри до банківської системи у 2014 р. Національний банк України значну увагу приділяв підтримці Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Зокрема, було пом'якшено умови щодо можливого прийняття забезпечення за кредитом, розширено його перелік, передбачено можливість надання кредитів шляхом відкриття кредитної лінії, збільшено строки надання кредитів з одного до трьох років тощо. В цілому за 2014 р. з ринку було виведено 33 банки та передано до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

З метою надання структурним реформам банківського сектору системного характеру у звітному році Національним банком України спільно з представниками 35 найбільших банків було розпочато розробку Комплексної програми розвитку банківської системи України на 2015–2020 рр. Розробка здійснювалась відповідно до основних засад Меморандуму про економічну та фінансову політику МВФ щодо реформування фінансового сектору, а реалізація повинна відбуватися за трьома основними напрямками, які забезпечать цінову і фінансову стабільність, розбудову інституційної спроможності Національного банку України в наглядових і регуляторних функціях та підвищення ефективності його діяльності як державної інституції.

Основними проблемами банківського сектору України протягом звітного року були значний відплив ресурсів з банківської системи, погіршення якості кредитних портфелів банків та збиткова діяльність. Зростання основних показників діяльності банківського сектору за підсумками 2014 р. відбулося лише за рахунок курсової переоцінки активів та зобов'язань банків через зниження курсу гривні до основних іноземних валют.

Обсяг кредитів, наданих протягом року за новими договорами, скоротився через зміну платоспроможного попиту на кредити та зниження ресурсної бази банків. Кількість надійних позичальників в умовах зниження економічної активності зменшилася. Так, середньомісячні обсяги наданих нових кредитів у 2014 р. зменшилися до 122,7 млрд. грн. з 136,8 млрд. грн. у 2013 р., в тому числі без урахування овердрафту – до 107,8 млрд. грн. з 119,6 млрд. грн. Загальний обсяг нових кредитів зменшився на 10,3% – до 1 472,8 млрд. грн., у тому числі без урахування овердрафту – на 9,8% – до 1 294,0 млрд. грн. [12].

Скорочення ресурсної бази та зростання ризиків негативно позначилось на банківському кредитуванні. Так, порівняно з 2013 р. у 2014 р. обсяг наданих нових кредитів у національній валюті зменшився на 13%, а в іноземній – на 46%.

Проведення грошово-кредитної політики упродовж найближчих років виходитиме з необхідності сприяння поступовому зниженню темпів інфляції, маючи на меті зниження її темпів у середньо-

строковій перспективі (3–5 років) до 5% на рік із допустимим відхиленням ± 1 в. п.

В умовах низьких поточних кредитних рейтингів України, високого рівня ризикованості урядових еврооблігацій та проведення перемовин про реструктуризацію державного боргу залучення нових зовнішніх запозичень на міжнародних фінансових ринках може залишитися проблематичним до кінця поточного року. Високою є ймовірність того, що абсолютний розмір зовнішньої заборгованості банківського та реального секторів економіки у поточному році продовжуватиме скорочуватись. Очікується подовження дії ризиків, що можуть негативно впливати на процеси кредитування економіки. А тому Національному банку слід розробити і запровадити ефективну програму стимулювання кредитування банками реального сектору.

Чисте погашення приватним сектором зовнішніх запозичень значною мірою врівноважуватиметься за рахунок отримання сектором державного управління позик від міжнародних фінансових організацій та іноземних держав. Приплив приватних іноземних інвестицій буде залежати від швидкості економічних реформ уряду щодо поліпшення бізнес-клімату та оптимізації монетарного і валютного регулювання.

З цих позицій пріоритетним завданням реформування фінансово-економічної системи України є завершення становлення її фінансового ринку,

подальший розвиток інститутів фінансового посередництва відповідно до передових світових стандартів і, як наслідок, зростання частки боргового (кредитного) фінансування не лише корпоративного сектору та домогосподарств, а й державного сектору економіки. Такий підхід, на наш погляд, сприятиме:

- зниженню тиску на державний бюджет країни;
- відповідатиме ринковим механізмам господарювання;
- підвищуватиме відповідальність господарських суб'єктів за раціональне використання фінансових ресурсів і результати господарської діяльності.

Висновки. Отже, для поліпшення стану справ у сфері кредитування необхідне досягнення в Україні фінансової і макроекономічної стабільності, проведення раціональної промислової і податкової політики, що дозволило б банкам здійснювати виробничі інвестиції, а позичальникам – відновити свою кредитоспроможність.

Кредит має створювати сприятливі умови для розвитку всіх сфер і галузей національної економіки України. Також він є важливим джерелом капітальних вкладень, тому традиційно виділяється його вагома роль у реструктуризації економіки та інвестиційній діяльності. Саме в інвестиційній сфері сьогодні необхідним є розширення застосування кредитних відносин в Україні.

Список літератури:

1. Небрат В.В. Вклад М.Х. Бунге у розвиток теорії грошей, кредиту та кредитно-грошового обігу / В.В. Небрат // Історія народного господарства та економічної думки України. – 2005. – Вип. 37–38. – С. 253–264.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исслед. предпринимат. прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер; пер. с нем. В.С. Автономова [и др.]; общ. ред. А.Г. Милейского. – М.: Прогресс, 1982.
3. Хмелярчук М.І. Наукові детермінанти кредитного механізму стимулювання економічного зростання / М.І. Хмелярчук // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2(11). – С. 96–100.
4. Stieglitz Josef and Greenwald Brece. Towards a New Paradigm in Monetary Economics. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009. – 327 p.
5. King R. Finance, Entrepreneurship and Growth: Theory and Evidence / R. King, R. Levine // Journal of Monetary Economics. – 1993. – V. 32. – №. 3. – P. 513–542.
6. Bose N. Inflation, the Credit Market and Economic Growth / N. Bose // Oxford Economic Papers. – 2002. – V. 54. – P. 412–434.
7. Розанова Н. Анализ влияния финансовых посредников на экономический рост в современной экономической литературе / Н. Розанова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://economicarggu.ru/2008_1/08.shtml.
8. Levine R. Finance, Growth, and Opportunity: Policy Challenges / R. Levine [Electronic resource]. – Available from: www.banxico.org.mx/dyn/publicaciones-y-discursos/publicaciones/seminarios/retos-y-crecimiento-oct-2009.
9. Давидов О.І., Зінченко Я.В. Фондові кризи в ринковій економіці / О.І. Давидов, Я.В. Зінченко // Фінанси України. – 2000. – № 3.
10. Сало І. Роль економічних теорій грошей, інвестицій і накопичення у стабілізації та розвитку економіки / І. Сало // Вісник НБУ. – 2006.
11. Фінансування і кредитування сільськогосподарських підприємств / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
12. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Труш І. Е.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

МЕХАНИЗМ ЕФЕКТИВНОГО ВЛИЯНИЯ КРЕДИТА НА РАЗВИТИЕ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ

Резюме

Исследован механизм эффективного влияния кредита на развитие рыночной экономики Украины. Определен кредит как важный рычаг развития производства и доходности капитала. Проанализированы основные проблемы банковского сектора Украины в течение отчетного года.

Ключевые слова: банковский кредит, экономический рост, денежно-кредитная политика, кредитный риск, социально-экономическое развитие.

Trush I. E.

Lviv National University named after Ivan Franko

MECHANISM OF EFFECTIVE INFLUENCE OF THE CREDIT ON THE DEVELOPMENT OF A MARKET ECONOMY

Summary

The mechanism of effective influence of the credit for the development of market economy of Ukraine is investigated. A credit as an important lever of development of production and profitability of capital is identified. The article analyses the main problems of Ukrainian banking sector during the reporting year.

Keywords: Bank credit, economic growth, monetary policy, credit risk, socio-economic development.

УДК 63:631.1.016:712.24

Фаріон Л. В.

Житомирський національний агроекологічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ «СТАЛИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ»

Обґрунтовано понятійно-категоріальний апарат сталого розвитку. Досліджено та систематизовано теоретичні підходи до визначення поняття «сільські території». Розкрито суть та основні детермінанти сталого розвитку сільських територій.

Ключові слова: сталий розвиток, сільське господарство, сільські території, концепція сталого розвитку, методологія.

Постановка проблеми. Новим напрямом суспільного росту ХХ ст. стала концепція сталого розвитку людства. Відповідно, головною метою національної політики держави є забезпечення соціально-економічного та екологічного розвитку сільських територій, який сприятиме не лише забезпеченню належного рівня продовольчої безпеки країни, але й дозволить підвищити рівень життя населення у сільській місцевості. Цільовими напрямками сталого розвитку села визначають рівень економічного зростання сільської місцевості, надання ефективної комплексної державної підтримки, підвищення якості життя населення, зростання доходів селян та збереження навколишнього природного середовища. На концептуальному рівні є суттєві розбіжності щодо визначення сутності поняття «сталий розвиток сільських територій» та особливостей його застосування в економічній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи сталого розвитку суспільства у своїх працях досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, а саме: А. Урсул, Д. Медоуз, Р. Костанца, К. Фольке, О. Бородіна, О. Мельник, О. Павлов, С. Мочерний, О. Тур та ін. Проблемам забезпечення сталого розвитку сільських територій присвятили свої наукові праці такі відомі вчені, як: С. Бойко, В. Борщевський, Т. Зінчук, С. Горлова, Ю. Губені, В. Кулик, Н. Кудмус, В. Мацибора, І. Прокопа, П. Саблук, М. Хвесик та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну теоретико-методологічну базу, залишаються невирішеними питання щодо конкретизації поняття «сталий розвиток сільських територій», оскільки існує невідповідність між практикою його застосування та ступенем науково-прикладного обґрунтування.

Мета статті полягає в аналізі та обґрунтуванні існуючих у вітчизняній та зарубіжній науці методологічних підходів до трактування поняття «сталий розвиток сільських територій».

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій практиці ХХ ст. широкого застосування набув термін «сталий розвиток», більшість визначень

якого спрямовано на збереження цінностей свободи, рівності, та відповідальності. Існує багато причин вважати, що концепція сталого розвитку є продовженням вчення В.І. Вернадського про ноосферу, єдність людини і природи, їх тісний взаємозв'язок та взаємозалежність. Саме це стало поштовхом для розробки триєдиної концепції еколого-соціо-економічного розвитку. Появу та формулювання «сталого розвитку» (від англ. *sustainable development*) пов'язують з ім'ям прем'єр-міністра Норвегії Гру Харлем Брундтланд, яка розкрила його зміст у звіті «Наше спільне майбутнє», підготовленому для ООН і опублікованому у 1987 р. Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку. На Конференції ООН в Ріо-де-Жанейро у 1992 р., де було ухвалено «Порядок денний на ХХІ ст.», сталий розвиток визначався як розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [5, с. 15].

Концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних точок зору: економічної, соціальної та екологічної. Економічний підхід передбачає отримання максимального прибутку від використання природних та трудових ресурсів. У той же час соціальна складова сталого розвитку орієнтована на людину, її культурне та духовне збагачення, справедливий розподіл благ. З точки зору екологічної спрямованості розвиток суспільства ґрунтується на збереженні невідновлюваних обмежених природних ресурсів, їх раціональному використанні, розвитку енерго- та ресурсозберігаючих технологій, повторному використанні відходів виробництва.

У контексті даного дослідження важливо додати, що у працях вчених різних наукових шкіл виникають дискусії щодо термінології понятійно-категоріального апарату сталого розвитку. Неоднозначність поняття та наявність великої кількості визначень сталого розвитку полягає в тому, що в ньому поєднанні слова «сталий» та «розвиток», що мають протилежне значення: сталий передбачає здатність утримувати рівновагу чи стабільність, тобто здат-